

Instrukcja katechetyczno-pastoralna w sprawie przygotowania młodzieży do sakramentu bierzmowania w diecezji legnickiej

I. WPROWADZENIE

1. Bierzmowanie wraz z chrztem i Eucharystią należy do „sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego”, którego jedność powinna być zachowywana. Przyjęcie tego sakramentu jest konieczne jako dopełnienie łaski chrztu (por. KKK 1285. Przez sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego wierni w coraz większym stopniu osiągają skarby życia Bożego i postępują w doskonałej miłości (por. KKK 1302).
2. Sakrament bierzmowania nie może ograniczać się do samej celebracji. W przeciwnym razie jego przyjęcie prowadzi do zwykłego rytualizmu lub formalizmu, co w konsekwencji osłabi jego znaczenie dla życia chrześcijanina. Zgodnie z założeniami Soboru Watykańskiego II przyjęcie sakramentu bierzmowania powinno poprzedzać odpowiednie przygotowanie. Jest ono konieczne dla osiągnięcia owocnych skutków sakramentu (por. KDK 11; KKK 1289).
3. Przygotowanie do sakramentu bierzmowania powinno mieć na celu doprowadzenie kandydata do spotkania z Chrystusem, a nawet do głębokiej z Nim zażyłości (por. CT 7), a także do otwarcia się na działanie Ducha Świętego, by mógł on lepiej podjąć apostolską odpowiedzialność życia chrześcijańskiego oraz odważnie wyznawać swoją wiarę (por. KKK 1285). Powinno także obudzić zmysł przynależności do Kościoła powszechnego i wspólnoty parafialnej. Czas przygotowania należy zorganizować, by kandydaci mieli szczególną okazję do bliższego przyjrzenia się parafialnej wspólnotie i włączenia się w jej życie. Parafialna wspólnota natomiast winna nieustannie wspierać swoją modlitwą osoby przygotowujące się do przyjęcia tego sakramentu.
4. Kandydat do bierzmowania poprzez udział w katechezie ma głębiej poznać prawdy wiary objawionej. Powinien uczestniczyć w kulcie chrześcijańskim (niedzielna Msza św., przystępowanie do sakramentów pokuty i Eucharystii) i prowadzić życie zgodne z zasadami wiary. Te elementy należy uwzględnić w przygotowaniu do bierzmowania, a następnie w przyzwoleniu kandydatowi na przyjęcie tego sakramentu.

Uprzywilejowanym miejscem katechezy jest parafia. Spotkania formacyjne prowadzone w parafii mają być dopełnieniem katechezy szkolnej, zwłaszcza w funkcji wtajemniczenia i wychowania. Udział w nauczaniu religii w szkole nie może zastąpić parafialnego przygotowania do sakramentu. Działania katechetyczne w parafii winny uwzględniać fakt, że środowiskiem formacji jest parafia zamieszkania kandydata, a nie parafia, na terenie której znajduje się szkoła. Miejscem formacji jest budynek kościelny lub parafialny. Osobami odpowiedzialnymi za katechezę są księża oraz katecheci i animatorzy wywodzący się z ruchów i stowarzyszeń kościelnych. Na czele zespołu przygotowującego stoi proboszcz parafii. To on ostatecznie będzie decydował o gotowości kandydata

do przyjęcia sakramentu bierzmowania. Przed rozpoczęciem przygotowania do sakramentu bierzmowania w parafii, proboszcz określa zakres i stopień obowiązków poszczególnych osób zaangażowanych w formację młodzieży.

5. Współpraca katechetów prowadzących nauczanie religii w szkole i katechezę sakramentalną w parafii powinna być szczególnie widoczna w przypadku przygotowania młodzieży do bierzmowania.
6. Wymagania stawiane kandydatom do bierzmowania powinny zostać przedstawione rodzicom podczas oddzielnego spotkania.
7. Spotkania powinny przybierać formę:
 - a. pracy w grupach,
 - b. spotkań wspólnych dla wszystkich kandydatów,
 - c. celebracji w kościele parafialnym lub w kaplicach na terenie parafii.

II. ETAPY PRZYGOTOWANIA

8. Przygotowanie do bierzmowania składa się z trzech etapów: **dalszego, bliższego i bezpośredniego**. Dokonuje się ono przede wszystkim przez katechizację młodzieży. Najdłuższym etapem jest przygotowanie dalsze, bowiem trwa przez cały okres szkoły podstawowej i gimnazjalnej. Obejmuje formację religijno-moralną w rodzinach oraz przygotowanie w szkole. Przygotowanie bliższe obejmuje specjalne spotkania formacyjne w trzyletnim okresie przygotowania do sakramentu bierzmowania w parafii. W trzecim roku rozpoczyna się przygotowanie bezpośrednie. Całość przygotowania ma na celu przekazanie treści doktrynalnych właściwych dla tego sakramentu oraz formację duchową kandydatów zgodnie z wytycznymi Soboru Watykańskiego II (por. KL 71).
9. Program obejmujący **przygotowanie dalsze** został zawarty w *Podstawie programowej katechezy*¹ oraz *Programie nauczania religii*², a także *Dyrektorium ogólnym o katechizacji*³ i *Dyrektorium katechetycznym Kościoła katolickiego w Polsce*⁴. Kandydaci poprzez rozwijanie wiary, formację moralną, wychowanie liturgiczne, wychowanie do życia wspólnotowego, nauczanie modlitwy oraz wprowadzenie do misji mają przygotować się do podjęcia odpowiedzialności za wspólnotę Kościoła.
10. **Przygotowanie bliższe** rozpoczyna się w drugim semestrze pierwszej klasy gimnazjalnej i trwa trzy lata. Ten etap odbywa się równocześnie na dwóch płaszczyznach: szkolnej i parafialnej. W szkole prowadzone jest systemowe nauczanie religii, natomiast w parafii równolegle rozpoczyna się cykl katechez sakramentalnych.

¹ Konferencja Episkopatu Polski. *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*. Kraków 2002.

² Konferencji Episkopatu Polski. *Program nauczania religii*. Kraków 2001.

³ Kongregacja do spraw duchowieństwa. *Dyrektorium ogólne o katechizacji*. Poznań 1998.

⁴ Konferencja Episkopatu Polski. *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*. Kraków 2002.

- a. Jako inaugurację przygotowania bliższego (drugi semestr pierwszej klasy gimnazjum) zaleca się wspólną liturgię młodzieży z rodzicami, a jeśli jest to możliwe, także z rodzicami chrzestnymi. Podczas tego spotkania wszyscy zostają zapoznani z programem trzyletniego przygotowania.

Zajęcia kandydatów w pierwszym i drugim roku przygotowania odbywają się raz w miesiącu. Mają one charakter formacyjny. Ich celem jest pogłębienie zrozumienia sakramentu chrztu i doprowadzenie do decyzji przyjęcia konsekwencji religijnych z niego wynikających. Proponuje się, aby dniem rozpoczęcia formacji był 14 lutego – święto św. Cyryla i Metodego, patronów Europy lub dzień 4 marca – święto św. Kazimierza Królewicza, patrona młodzieży.

- b. W drugim roku przygotowania poleca się zwrócić uwagę na związek ochrzczonego z Jezusem Chrystusem, który wyzwala człowieka z niewoli grzechu i daje mu udział w swoim życiu. Na tym etapie należy skupić się na znaczeniu i przyjmowaniu sakramentów pokuty i pojednania oraz udziału w Eucharystii. Zakończeniem etapu jest dopuszczenie do przygotowania bezpośredniego.
- c. Trzeci etap przygotowania sakramentalnego jest przygotowaniem bezpośrednim i kończy się udzieleniem sakramentu bierzmowania pod koniec pierwszej klasy szkoły ponadgimnazjalnej. Za pośrednictwem proboszcza kandydaci do bierzmowania składają na piśmie podania do biskupa diecezjalnego z własną motywacją i prośbą o udzielenie sakramentu bierzmowania.

11. Podczas trzyletniego przygotowania kandydat winien włączyć się w życie wspólnoty parafialnej. W pierwszym roku, nawiązując do znaczenia sakramentu chrztu, czasem szczególnego zaangażowania w życie liturgiczne parafii winien stać się okres Wielkiego Postu. Drugi rok formacji to zwrócenie uwagi na czynne zaangażowanie w przygotowanie i przeżywanie niedzielnej Mszy św., Triduum Paschalnego oraz uroczystości Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej. W trzecim roku szczególne zaangażowanie winno wyrazić się w przeżywaniu czasu wielkanocnego z jego zakończeniem w dniu Pięćdziesiątnicy Paschalnej.

12. Kandydaci do bierzmowania angażując się w życie lokalnej wspólnoty parafialnej, mają również włączać się w życie wspólnoty diecezjalnej. Każdego roku zobowiązani są uczestniczyć w diecezjalnych obchodach Światowego Dnia Młodzieży (Niedziela Palmowa). W drugim oraz trzecim roku formacji podczas wakacji winni wziąć udział w przynajmniej jednej z następujących form duszpasterskich spotkań dla młodzieży: spotkaniu młodych w Krzeszowie, pieszej pielgrzymce na Jasną Górę, pieszej pielgrzymce do Krzeszowa. W przypadku zaistniałej przeszkody formę zobowiązania udziału w życiu diecezji wyznacza odpowiedzialny za przygotowanie. W ciągu roku szkolnego mogą również korzystać z innych form spotkań, takich jak: spotkania formacyjne prowadzone przez Diecezjalne Duszpasterstwo Służby Liturgicznej, weekendy biblijne, rekolekcje zamknięte dla młodzieży męskiej w Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Legnickiej, rekolekcje zamknięte dla dziewcząt organizowane

przez żeńskie zgromadzenia zakonne lub inne rekolekcje, dni skupienia i pielgrzymki.

13. Bezpośrednie przygotowanie do sakramentu bierzmowania powinno stanowić pełne wiary i tęsknoty oczekiwanie na dar Ducha Świętego. Ma ono duże znaczenie dla właściwego i owocnego przeżycia dnia przyjęcia sakramentu bierzmowania jako momentu Zesłania Ducha Świętego i pełnego włączenia do Kościoła. Stanowi ono ostatni etap i kończy trzyletnią pracę formacyjną. Bezpośrednio przed przyjęciem bierzmowania należy zorganizować dla kandydatów, świadków i rodziców dzień skupienia połączony ze spowiedzią świętą. Inną formą może być nowenna do Ducha Świętego lub triduum na wzór oczekiwania Maryi i Apostołów w Wieczerniku przed Pięćdziesiątnicą Paschalną. Nowenna lub triduum zawiera zwykle liturgię słowa Bożego, modlitwy do Ducha Świętego, modlitwę wiernych zakończoną Modlitwą Pańską, błogosławieństwo. W takim nabożeństwie w miarę możliwości powinni uczestniczyć rodzice, świadkowie i przedstawiciele wspólnoty parafialnej. Zachęca się również do organizowania rekolekcji zamkniętych. Czas bezpośredniego przygotowania można także wypełnić celebracją wigilii przed przyjęciem sakramentu bierzmowania, będącą nawiązaniem do tradycji pierwszych chrześcijan, którzy w ten sposób przygotowywali się do najważniejszych wydarzeń religijnych.

III. WSKAZANIA DOTYCZĄCE WYBORU IMIENIA ORAZ ŚWIADKA SAKRAMENTU BIERZMOWANIA

14. Podczas udzielania bierzmowania obecny jest **świadek**. To on towarzyszy przyjmującemu sakrament podczas przygotowania, obrzędu, a następnie pomaga mu w wiernym wypełnianiu przyrzeczeń złożonych na chrzcie, zgodnie z natchnieniami Ducha Świętego, którego otrzymał. Sugeruje się, aby - gdy jest to możliwe - świadkiem bierzmowania był chrzestny. W ten sposób jaśniej zaznacza się związek między chrztem a bierzmowaniem, a obowiązki chrzestnego mogą być spełnione w sposób bardziej skuteczny. Zaleca się, by dla chłopców świadkami bierzmowania byli ojcowie chrzestni, a dla dziewcząt matki chrzestne, jednak nie jest to postulat bezwzględny. Nie wyklucza się innego świadka, którym może być także rodzic. Duszpasterze są zobowiązani do troski o to, aby wskazany świadek był duchowo przygotowany do tej funkcji oraz obdarzony odpowiednimi przymiotami, co oznacza, że powinien być wystarczająco dojrzały do spełnienia tego obowiązku.

Kodeks prawa kanonicznego (kan. 874, 892, 893), przez analogię do kandydatów na chrzestnych, wylicza tych, którzy mogą być dopuszczeni do pełnienia funkcji świadka bierzmowania. Są to: wyznaczeni przez przyjmującego bierzmowanie, jego rodziców lub tego, kto ich zastępuje, a gdy tych nie ma – przez proboszcza lub szafarza bierzmowania; posiadający do tego kwalifikacje oraz intencję pełnienia tego zadania; ci, którzy ukończyli szesnasty rok życia, chyba że biskup diecezjalny określił inny wiek albo proboszcz lub szafarz jest zdania, że słuszna przyczyna zaleca dopuszczenie wyjątku; katolicy bierzmowani, po przyjęciu sakramentu Eucharystii; ci, którzy prowadzą życie zgodne z wiarą i

odpowiadające funkcji, jaką mają pełnić; wolni od jakiegokolwiek kary kanonicznej zgodnie z prawem wymierzonej lub deklarowanej.

15. Kandydat do bierzmowania powinien zachować imię chrzcielne. Jeśli jednak nie ma on świętego patrona z chrztu, może wybrać imię świętego, który będzie dla niego wzorem dojrzałego życia chrześcijańskiego⁵. Kryterium wyboru imienia nie powinno być związane z atrakcyjnością imienia, ale pięknem życia tego, którego wybiera się za patrona. Przystępujący do sakramentu bierzmowania przyjmując wybrane imię, powinni zapoznać się z życiorysem danego patrona, uświadamiając sobie przyniosy, które chcieliby naśladować w swoim życiu.

IV. WSKAZANIA PASTORALNE

16. Przykładem praktycznej realizacji powyższych wskazań trzyletniego przygotowania do bierzmowania w parafii są zbiory katechez i celebracji przygotowane przez środowisko krakowskie⁶ i poznańskie⁷, które zaleca się do wykorzystania w parafiach.

Materiały te umożliwiają formację w **małych grupach** (10-12 osób). Zakłada się, że będą w niej uczestniczyli nie tylko księża, ale także tzw. animatorzy, którymi mogą być siostry zakonne, katecheci świeccy czy odpowiednio przygotowane osoby z grup religijnych działających w parafii. Te osoby, prowadząc grupy przez kolejne lata przygotowania, dzielą się swoją wiedzą, uczą swych podopiecznych życia wiarą, inspirują grupę do czynnej pomocy bliźniego i włączają ją w działalność charytatywną i parafialną. Praca w małych grupach jest bardziej efektywna, przynosi pożądane owoce. Praca w małych grupach jest bardziej efektywna i przynosi pożądane owoce. Małe grupy są bowiem dobrą szkołą wiary, modlitwy i wprowadzenia do liturgii oraz przykładem ewangelicznej przemiany życia i służby Kościołowi i światu. W nich łatwiej dojrzewa się w wierze. Wielkie grupy natomiast charakteryzują się anonimowością, dla osób w nich zgromadzonych liturgia ma marginalne znaczenie, a w ich życiu codziennym brak jest jakiegokolwiek związku z duszpasterstwem.

17. Inną propozycją przygotowania parafialnego młodzieży w małych grupach jest wykorzystanie programu *Redemptoris Missio* w ramach szkoły nowej ewangelizacji. Jest to zespół kursów służących formacji osobowej i duchowej uczestników oraz osób zaangażowanych w ewangelizację. Szczególnie polecany jest kurs „Filip”, zawierający żywy i prosty przekaz Dobrej Nowiny, skierowany do

⁵ II Polski Synod Plenarny. *Liturgia Kościoła po Soborze Watykańskim II* nr 113. Poznań 2001 s. 209.

⁶ *Wyplłyn na głębię cz. I Osoba, cz. II Wspólnota, cz. III Kościół. Przygotowanie do bierzmowania. Materiały dla katechety.* Red. T. Panuś. Kraków 2003; *Wyplłyn na głębię. Celebacje, konferencje. Przygotowanie do bierzmowania. Materiały dla katechety.* Red. T. Panuś. Kraków 2001; *Wyplłyn na głębię. Materiały pomocnicze dla katechety – testy. Przygotowanie do bierzmowania. Materiały dla katechety.* Red. T. Panuś. Kraków 2001; *Wyplłyn na głębię. Refleksje dla kandydatów do bierzmowania.* Red. T. Panuś. Kraków 2001.

⁷ *Wielkość człowieka stworzonego przez Boga. Przygotowanie do sakramentu bierzmowania rok pierwszy.* Red. J. Szpet, D. Jackowiak. Poznań 2003; *Życie w społeczności Kościoła. Przygotowanie do sakramentu bierzmowania rok drugi.* Red. J. Szpet, D. Jackowiak. Poznań 2003; *Na drodze do dojrzałości chrześcijańskiej. Przygotowanie do sakramentu bierzmowania rok trzeci.* Red. J. Szpet, D. Jackowiak. Poznań 2003; *Przygotowanie do sakramentu bierzmowania. Przewodnik metodyczny.* Red. J. Szpet, D. Jackowiak. Poznań 2003; *Celebacje liturgiczne. Sakrament bierzmowania.* Red. J. Szpet, D. Jackowiak. Poznań 2003.

współczesnego człowieka. Pokazuje on ogrom miłości Boga do człowieka, uczy odpowiadać na tę miłość i „otwierać drzwi swojego życia dla Chrystusa”⁸.

- 18.** Katechezę przygotowującą kandydatów do bierzmowania należy koniecznie dopełnić przynajmniej roczną katechezą ich rodziców. Ta forma katechezy dorosłych, oparta o słowo Boże, liturgię, teologię sakramentu bierzmowania i pozostałych sakramentów inicjacyjnych, staje się dużą szansą rozwoju duchowości rodzin. Takie spotkania są również okazją, by omówić z rodzicami ich obowiązki, problemy wychowawcze, wyjaśnić znaczenie sakramentu bierzmowania, zachęcić do przygotowania odpowiedniej religijno-moralnej atmosfery w domu, zachęcić ich do spowiedzi i udziału we Mszy św. bierzmowania. Pomogą także nawiązać osobisty kontakt katechety z rodzicami. Kontakty z rodzicami kandydatów do bierzmowania mają nieco inny charakter niż to miało miejsce w przypadku przygotowania dzieci do I Komunii św. W dalszym ciągu jednak pozostają pierwszymi świadkami duchowego wzrostu swoich dorastających dzieci.

V. PRZEBIEG LITURGII SAKRAMENTU BIERZMOWANIA

19. UWAGI OGÓLNE:

A. Zgodnie z częścią Pontyfikału Rzymskiego – *Obrzędy Bierzmowania. Dostosowane do zwyczajów diecezji polskich. Wydanie drugie poprawione*, Katowice 2003; (=OB), należy dołożyć wszelkich starań, aby celebracja podczas, której udziela się sakramentu bierzmowania miała charakter świąteczny i uroczysty (zob. OB 3). Winno to być widoczne także w stroju uczestników liturgii.

B. Jeżeli dniem udzielania bierzmowania jest piątek, a nie przypada wówczas żadna uroczystość, miejscowy proboszcz winien odpowiednio wcześniej udzielić dyspensy od zachowania pokutnego charakteru tego dnia. Przekazanie takiej informacji parafianom winno łączyć się z odpowiednią katechezą o świątecznym charakterze uroczystości bierzmowania.

C. Dla podkreślenia ciągłości sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego, warto odpowiednio przyozdobić chrzcielnicę oraz paschał, który może płonąć podczas całej celebracji.

D. Należy zadbać, aby dekoracja świątyni była dostosowana do stylu i wyposażenia kościoła. Nie należy stosować sztucznych kwiatów i obrazów o niskiej wartości artystycznej oraz tzw. papieroplastyki.

E. Udzielanie bierzmowania zasadniczo winno mieć miejsce, podczas celebracji Mszy św.

F. Formularz mszalny wraz z czytaniem proboszcz winien uzgodnić odpowiednio wcześniej z szafarzem bierzmowania (zob. OB 57).

G. Zachęca się, aby świadek bierzmowania siedział obok kandydata.

⁸ W. Szlachetka. *Szkoły Nowej Ewangelizacji Redemptoris Missio w dziele formacji uczniów*. W: Bądźmy uczniami Chrystusa. Program duszpasterski Kościoła w Polsce 2007/2008. Red. S. Stułkowski. Poznań 2007 s. 250-251.

H. O ile wśród kandydatów do bierzmowania są członkowie służby liturgicznej z odpowiednim przygotowaniem, powinni oni proklamować słowo Boże oraz spełniać inne funkcje liturgiczne podczas celebracji.

I. Psalm responsoryjny wykonuje psalterzysta, stojąc na ambonie lub w innym odpowiednim miejscu. Jest to proklamacja słowa Bożego. Psalm wykonuje zatem jedna osoba, nie można więc tego śpiewu powierzyć grupie śpiewaków, scholi lub chórowi (zob. OWMR nr 61, Wskazania Episkopatu Polski po ogłoszeniu nowego wydania OWMR nr 14).

J. W czasie namaszczenia krzyżem można wykonać odpowiedni śpiew zatwierdzony do użytku liturgicznego przez kompetentną władzę. W tym miejscu wykonać można hymn *O Stworzycielu Duchu Przyjdź*, lub jego parafrazę *Przybądź Stwórczo Duchu Boży*. Innym śpiewem może być sekwencja *Przybądź Duchu Święty*. Podczas namaszczenia krzyżem nie wolno wykonywać piosenek religijnych (zob. Instrukcja Episkopatu Polski o Muzyce Liturgicznej po Soborze Watykańskim II nr 15).

K. Modlitwa powszechna winna zwierać minimum 4, a najwięcej 6 wezwań, które mogą odczytać przedstawiciele nowo bierzmowanych, rodziców i wspólnoty parafialnej.

L. Przygotowując procesję z darami, należy zachować normy zawarte we *Wskazaniach Episkopatu Polski po ogłoszeniu Nowego Ogólnego Wprowadzenia do Mszału Rzymskiego* (z 9 marca 2005 r.); (=WEP 28 i 29).

M. Zalecane jest, aby nowo bierzmowani oraz ich świadkowie przyjęli Komunię Świętą pod dwiema postaciami. Należy zatem przygotować odpowiednią ilość naczyń przeznaczonych do tego celu.

N. Należy zadbać, aby organista i uczestniczące w celebracji zespoły śpiewacze miały tekst obrzędu, w celu włączenia się w przebieg liturgii w odpowiednich momentach. Dotyczy to zwłaszcza modlitwy w milczeniu przed modlitwą z wyciągnięciem rąk nad kandydatami (zob. OB 24).

O. Kandydaci winni mieć przypięty identyfikator z wypisanym imieniem (duża i gruba czcionka, tak aby było ono dobrze widoczne). Jednakże pamiętać należy, że identyfikator nie zwalnia osób przygotowujących kandydatów od przekazania im kartek służących między innymi do przesłania do parafii chrztu informacji o przyjęciu bierzmowania. Kartki te należy zebrać od kandydatów odpowiednio wcześniej, przed podejściem do szafarza bierzmowania.

P. Fakt przyjęcia bierzmowania winien być odnotowany w odpowiedniej księdze, z zastosowaniem normy z nr. 14. *Obrzędów Bierzmowania*.

R. Archiwizacją przebiegu uroczystości (zdjęcia i nagrania) mogą zajmować się tylko osoby mające ważne zaświadczenie zezwalające na filmowanie i fotografowanie celebracji liturgicznych, wydane przez kompetentną władzę kościelną.

20. UWAGI SZCZEGÓŁOWE:

A. W przypadku udzielania bierzmowania podczas wizytacji kanonicznej należy zastosować normy zawarte w *Księdze Nabożeństw*, Legnica 2002, s. 532-533. Gdy jest to inna okazja, szafarz po przybyciu na teren parafii udaje się do zakrystii, skąd wyrusza uroczysta procesja do wnętrza świątyni.

B. Wypada, aby przed rozpoczęciem Mszy św. przedstawiciele wspólnoty wypowiedzieli słowa powitania. Mogą to być przedstawiciele rodziców kandydatów do bierzmowania oraz proboszcz. Przemówienia powinny być krótkie i rzeczowe. Te same wskazania dotyczą podziękowań przed zakończeniem Mszy św. (przed błogosławieństwem).

C. Po proklamacji Ewangelii następuje przedstawienie kandydatów. W niewielkich grupach zalecane jest imienne przedstawienie mających przystąpić do bierzmowania (zob. OB 21).

D. Po zakończonej homilii następuje odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych. Odpowiednio wcześniej należy pouczyć wszystkich uczestników liturgii, że tylko kandydaci odpowiadają na pytania szafarza związane z wyrzeczeniem się zła i wyznaniem wiary, co cała wspólnota potwierdza uroczystym „Amen”, po słowach szafarza „Taka jest nasza wiara...” (zob. OB 23). Należy ponadto zadbać, aby kandydaci wyraźnie i głośno odpowiadali na pytania szafarza.

E. Do przyjęcia sakramentu kandydaci podchodzą w dwóch rzędach. Szafarz stojąc w miejscu, udziela go na przemian kandydatom raz z jednego, raz z drugiego rzędu. W tym momencie celebracji świadek bierzmowania winien zastosować wskazania zawarte w nr 26 *Obrzędów Bierzmowania*.

VI. WSKAZANIA KOŃCOWE

21. Zgodnie z tym, co zostało wspomniane w punkcie 3. i punkcie 16. podczas przygotowania do sakramentu bierzmowania należy uczynić wszystko, by młodzież angażować na różnych szczeblach w życie wspólnoty parafialnej. Szczególnie należy zachęcić ją, by zasiłała szeregi małych grup religijnych (np. służba liturgiczna, schola, KSM, Żywy Różaniec, Duchowa Adopcja Dziecka Poczętego, Ruch Światło-Życie) oraz by zaangażowała się w działalność charytatywną parafii (np. pomoc osobom starszym i samotnym; działania w ramach Parafialnego Zespołu Caritas lub Szkolnego Koła Caritas). Takie deklaracje kandydaci do bierzmowania mogą przekazać w formie pisemnej na ręce szafarza sakramentu podczas sprawowania liturgii bierzmowania.
22. Na proboszczu miejsca ciąży obowiązek zawiadomienia o fakcie przyjęcia bierzmowania parafii, w której bierzmowany był ochrzczony. W księdze chrztów dokonuje się również adnotacji o przyjęciu tego sakramentu. Kościół dba nie tylko o udzielanie sakramentów, ale także o to, by informacja o ich przyjęciu była odpowiednio zapisana, w celu uniknięcia ewentualnych nieporozumień.
23. Należy również, wedle możliwości, postarać się o pamiątki bierzmowania, np. Pismo Święte, krzyż lub obrazek, które bierzmowanemu będą przypominać o

przyjęciu tego sakramentu. Dla utrwalenia faktu przyjęcia bierzmowania można wręczyć wiernym pamiątkową książeczkę, która zawierałaby liturgię bierzmowania, odpowiednie pieśni i modlitwy, miejsce na zapisanie nazwiska bierzmowanego, na wklejenie jego fotografii, na zapisanie nazwiska szafarza, nazwy parafii i daty uroczystości. Proponuje się także, by po bierzmowaniu zorganizować nabożeństwo dziękczynne za otrzymane dary Ducha Świętego.

- 24.** W uroczystość Zesłania Ducha Świętego należy przypominać wiernym o przyjętym sakramencie bierzmowania i zachęcać ich do odnowienia w sobie łaski tegoż sakramentu. Temat bierzmowania powinien być podjęty w tym dniu w homilii. W okresie nowenny przed uroczystością Zesłania Ducha Świętego można urządzić rocznicę bierzmowania, połączoną ze spowiedzią i komunią św. Do tematu bierzmowania należy szczególnie nawiązywać przez cały rok katechizacji po przyjęciu tego sakramentu. Duszpasterze w parafii winni też zachęcać wiernych parafialnej wspólnoty, aby w całym okresie przygotowania do bierzmowania towarzyszyli kandydatom osobistą i wspólnotową modlitwą.

WYKAZ SKRÓTÓW

CT	„Catechesi tradendae”. Adhortacji apostolska Jana Pawła II o katechizacji w naszych czasach (16.10.1979).
KDK	Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes” (7.12.1965).
KKK	Katechizm Kościoła katolickiego. Poznań 1994.
KL	Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum Concilium” (4.12.1963).
KSM	Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży
OWMR	Ogólne wprowadzenie do Mszału rzymskiego.